

Lezersonderzoek Tijdschrift voor Psychiatrie

J.C. BRANDT-DOMINICUS, P.N. VAN HARTEN

ACHTERGROND De redactie van het Tijdschrift voor Psychiatrie formuleerde als doelstellingen: bij- en nascholing, verslaglegging van wetenschappelijk onderzoek, en een brug slaan tussen wetenschap en de dagelijkse praktijk.

DOEL Informatie verkrijgen over de wensen van de lezers en de waardering voor de doelstellingen en deze informatie te gebruiken voor toekomstige plannen.

METHODE Een enquête onder alle lezers, in te vullen op papier of op de website.

RESULTATEN Er werden 255 enquêtes ingevuld (responspercentage 5,7%). De gemiddelde waardering op een 5-punts-Likert-schaal was 3,8. De themanummers en boekenummers werden hoog gewaardeerd. Er bleek behoefte aan wetenschappelijke bijdragen, onderzoeksresultaten gepubliceerd in andere bladen en aan praktijkgerichte bijdragen. Er waren geen significante verschillen tussen lezers die zelf ooit een manuscript hadden aangeboden en anderen en ook niet tussen Vlaamse en Nederlandse lezers. De website werd weinig bezocht.

CONCLUSIE Het Tijdschrift voor Psychiatrie wordt door haar lezers hoog gewaardeerd en de doelstellingen van de redactie sluiten aan op de wensen van de lezers. Themamummers krijgen een hoge waardering en de lezers noemen veel praktijkgerichte onderwerpen. De respons was laag (5,7%), wat de representativiteit kan beïnvloeden. De redactie zal de resultaten meenemen in het voortzetten van de huidige lijn en ook in het maken van nieuwe plannen.

[TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 48(2006)6, 445-451]

TREFWOORDEN enquête, lezers

Bij de redactie van het Tijdschrift voor Psychiatrie (TVP) rees de vraag of de doelstellingen van het tijdschrift aansluiten bij de wensen en interesses van de lezers.

De redactie van het TVP wil de lezers maandelijks een wetenschappelijk tijdschrift voorleggen waarin bij- en nascholing geboden wordt, verslag gedaan wordt van resultaten van wetenschappelijk onderzoek in Nederland en Vlaanderen en een brug geslagen wordt tussen deze resultaten en de dagelijkse praktijk (Van Harten 2003a). Tevens ontstaan er vanuit de redactie nieuwe initiatieven, zoals de rubrieken 'Referaat' en 'In dit nummer', de website en themanummers.

Sluit dit alles aan bij de verwachtingen van de

lezers? Om daar een indruk van te krijgen werd eind 2004 een enquête gehouden onder de abonnees en bezoekers van de website. In dit artikel worden de resultaten van dit lezersonderzoek gepresenteerd.

METHODE

Respondenten Het TVP heeft 4124 abonnees, van wie 2772 lid zijn via de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) en 595 via de (toen nog) Vlaamse Vereniging van Zenuwartsen (VVZ).

De enquête is naar alle abonnees verstuurd, ingestoken bij het oktobernummer 2004 van het

tijdschrift. Men werd aangemoedigd om de enquête online, op de website van het TvP, in te vullen. Dit kon tot en met april 2005. Om de enquête via de website in te vullen hoefde men geen abonnee te zijn. In twee redactionelen werd de enquête onder de aandacht gebracht (Van Harten 2004, 2005).

Zowel lezer-abonnees als lezers die geen abonnee waren konden de enquête invullen. In het vervolg van dit artikel gebruiken we de term 'lezer' voor de respondenten.

Vragen De enquête bestond uit dertig vragen. Een aantal vragen kwam voort uit de geformuleerde doelstellingen en de nieuwe initiatieven van de redactie (Van Harten 2003a en b). Zo werd gevraagd naar de bruikbaarheid van het TvP voor bij- en nascholing en voor de praktijk, en naar het nut van de wetenschappelijke verslaglegging. Ook werd gevraagd naar de mening van de lezers over de nieuwe initiatieven: de rubrieken 'Commentaar', 'Referaten' en 'In dit nummer', de dubbelpublicaties en de website.

De vragen die naar een waardering vroegen, bevatten een 5-punts-Likert-schaal (Likert 1932/1970), lopend van 1 (= slecht) tot 5 (= uitstekend). De vragen die naar een mate van 'bijdragen aan' vroegen, bevatten een 5-punts-Likert-schaal, lopend van 1 (= niet) tot 5 (= in zeer grote mate). Gemiddelde scores tussen de 3,0 en 4,0 kunnen geïnterpreteerd worden als 'voldoende tot goed'.

Statistiek Voor de analyse is gebruikge maakt van SPSS 9.0. Wij presenteren beschrijvende data en gemiddelden. Daarnaast zijn de

verschillen in waardering van Vlaamse en Nederlandse psychiaters en van wel- en niet-schrijven-de lezers op significantie getoetst met t-toetsen.

RESULTATEN

In totaal werden 255 enquêtes ingevuld, waarvan 233 afkomstig waren van abonnees. De meerderheid ($n = 165$) vulde de enquête via de website in. Het responspercentage onder de abonnees ($n = 233$) was 5,7%. Van de respondenten was 77,6% psychiater (zie tabel 1). Van de respondenten had 36,5% ooit een manuscript aangeboden aan het TvP.

De verschillen in algemene waardering tussen leden van de Nederlandse en de Vlaamse vereniging, en tussen lezers die wel of niet een manuscript aan het TvP hadden aangeboden, waren niet significant.

Algemeen De waardering van de lezers voor het TvP is gemiddeld 3,8 (standaarddeviatie (SD) 0,7). Dit is 'ruim voldoende tot goed'. Van de lezers leest 47,5% het tijdschrift altijd, en 37% bijna altijd. In tabel 2 staat het aantal minuten dat gemiddeld aan het lezen van een nummer besteed wordt. Meer dan de helft van de lezers besteedt 45 minuten of meer aan het lezen. De lengte van de artikelen wordt door 76,5% goed genoemd en door 10% te lang.

Inhoudelijk De gemiddelde waardering is voor de bijdrage van het TvP aan: (1) de bij- en nascholing 3,3 (SD 0,8); (2) het op de hoogte blijven van wetenschappelijk onderzoek 3,3 (SD 0,8); en

TABEL 1 Professionele achtergrond van de respondenten van de lezersenquête van het Tijdschrift voor Psychiatrie

Achtergrond	Aantal (%)
psychiater	198 (77,6)
psycholoog	14 (5,5)
arts in opleiding tot psychiater	18 (7,1)
arts/arts in opleiding tot andere specialist	6 (2,4)
student	7 (2,7)
anders	12 (4,7)
totaal	255 (100,0)

TABEL 2 Aantal minuten* dat gemiddeld wordt besteed aan het lezen van een nummer van het Tijdschrift voor Psychiatrie

Minuten	%	% cumulatief
≥ 5 en < 15	4,9	4,9
≥ 15 en < 30	15,9	20,8
≥ 30 en < 45	26,5	47,3
≥ 45 en < 60	15,1	62,4
≥ 60 en < 75	22,1	84,5
≥ 75 en < 90	1,2	85,7
≥ 90	14,3	100,0

* de categorieën zijn afgeleid uit de antwoorden op de open vraag aan de lezers 'hoeveel tijd besteedt u gemiddeld aan een nummer van het tijdschrift?'

(3) de dagelijkse praktijkvoering 3,0 (SD 0,9).

De interesses van de lezers liggen bij de algemene psychiatrie, psychopathologie, biologische psychiatrie, psychotherapie en sociale psychiatrie. Psychologie en seksuologie worden het minst genoemd. Door 34% worden andere interesses genoemd, onder meer de ziekenhuispsychiatrie/consultatieve psychiatrie en de verslavingszorg.

De lezers geven 87 keer een suggestie voor nieuwe rubrieken. (Korte) weergaven van (Nederlands) onderzoek in buitenlandse bladen en proefschriften (samen 11 keer) worden het meest genoemd, gevolgd door filosofie (8). Ook worden rubrieken genoemd over juridische onderwerpen, beleid en congresverslagen (ieder 6 keer). Geschiedenis, psychotherapie en *research/evidence-based medicine* (EBM) worden elk 5 keer gesuggereerd. Minder vaak (4 keer) worden genoemd: ziekenhuispsychiatrie, farmacotherapie en verslaving.

Initiatieven In tabel 3 staat de waardering voor de verschillende nieuwe rubrieken en voor de themanummers. De themanummers krijgen met gemiddeld 4,3 (SD 0,7) de hoogste waardering. Er worden door 110 respondenten suggesties voor

onderwerpen aangedragen. De meest genoemde onderwerpen zijn: psychotherapie (10); verslaving al dan niet met dubbeldiagnose (10); beleid, zorgprogramma's, economie (8); de verbinding tussen evidence-based en experience-based medicine (7); psychofarmacologie (7); forensische psychiatrie en wetgeving (7); psychiatrie bij kinderen tot ouderen (pathologie, zorg en ontwikkeling van 0-100 jaar) (7). Wat minder vaak (3-5) worden genoemd: genetica, kinder- en jeugdpsychiatrie, (chronische) traumatisering, richtlijnen, somatiek, opleiding, rehabilitatie, verstandelijke handicap, neuropsychiatrie, ethiek, psychoanalyse en een boeknummer waarin literatuur (fictie) vanuit een psychiatrische invalshoek wordt besproken.

Boeknummers De boeknummers krijgen een gemiddelde waardering van 3,7 (SD 0,9) en de huidige opzet wordt op prijs gesteld door 87,5%. Van de respondenten heeft 77,3% wel eens een boek aangeschaft naar aanleiding van een boeknummer; 17,3% heeft een boekbespreking gemist die men wel had verwacht. Van de lezers is 12,5% niet zo tevreden met de boeknummers:

TABEL 3 Waardering van de lezers voor diverse initiatieven van het Tijdschrift voor Psychiatrie

Initiatief	Waardering (SD)*
rubriek 'Referaten'	3,5 (0,9)
rubriek 'In dit nummer'	3,2 (0,9)
rubriek 'Commentaar'	3,6 (0,8)
vertaalde publicaties	3,7 (1,0)
website	3,4 (1,0)
themanummers	4,3 (0,7)
boeknummers	3,7 (0,9)

* de gemiddelde waarden op een 5-punts-Likert-schaal (1 = slecht tot 5 = uitstekend)

SD = standaarddeviatie

zo vinden sommigen ze te lang en te uitgebreid, of heeft men liever maandelijks een aantal boekbesprekingen.

Vorm De enquête bevatte ook een aantal vragen over de niet-inhoudelijke kant. De leesbaarheid (stijl, taalgebruik) krijgt een waardering van gemiddeld 3,7 (SD 0,9) en de vormgeving een waardering van gemiddeld 3,9 (SD 0,9). Er zijn 50 opmerkingen over de leesbaarheid/stijl en vormgeving/uiterslijk. We noemen er een paar: 11 lezers vinden het glimmende papier of (de kleur van) de omslag niet prettig; 13 lezers vinden dat het TVP 'saai' oogt; 7 lezers geven de voorkeur aan de vormgeving van vóór 1999.

Website Sinds 1 februari 2004 heeft het TVP een website. De website krijgt een gemiddelde algemene waardering van 3,4 (SD 0,9) en een gemiddelde gebruikersvriendelijkheidsscore van 3,5 (SD 0,9). Deze 2 vragen zijn door 29 respectievelijk 30 respondenten niet beantwoord. Van de lezers bezoekt 20,9% de website minstens elke maand. Tweehonderd (78,4%) respondenten noemen dat zij de website tot op dit moment minder vaak dan elke maand bezocht hebben. Men (50,2%) verwacht dat de bezoekfrequentie toe zal nemen. De meesten bezoeken de website om te zoeken of voor het archief (respectievelijk 88,2% en 52,8%); 11,8% om te lezen. Vijf respondenten melden dat zij de website voor de meetinstrumenten gebruiken. Zeven opmerkingen gaan over het verbeteren van de zoekfunctie.

Opmerkingen voor de redactie De open vraag 'hebt u nog opmerkingen of suggesties voor de redactie' resulteerde in 48 opmerkingen. Een aantal lezers (12) wil wat wetenschappelijkheid inleveren ten gunste van meer praktijk. Verder wijken deze opmerkingen weinig af van wat in andere vragen al aan de orde is geweest (rubrieken, lay-out).

DISCUSSIE

De lezerstevredenheid is met een gemiddelde score van 3,8 op de Likert-schaal ruim voldoende tot goed en meer dan de helft van de lezers besteedt 45 minuten of meer aan het lezen van het tijdschrift. De inhoud en de nieuwe initiatieven worden gewaardeerd, evenals de vorm en de leesbaarheid.

Een van de hoofddoelstellingen van het TVP is het verbreiden van wetenschappelijke resultaten. De lezers vinden dat het TVP hier in voldoende mate aan voldoet. Zij willen wat uitbreiding van deze doelstelling in de vorm van wetenschappelijke artikelen, bijvoorbeeld over evidence-based medicine, over (Nederlands) onderzoek in internationale tijdschriften en over proefschriften. Er blijkt tevens vrij veel behoefte te zijn aan handvatten voor de dagelijkse praktijk.

De themanummers scoren hoog. De belangstelling hiervoor blijkt ook uit de vele suggesties voor onderwerpen voor themanummers.

Zowel uit de suggesties voor de themanummers en voor de rubrieken, als uit de genoemde interesses blijkt dat men meer aandacht wil voor: psychotherapie, beleid en filosofie, voor verslaving, ziekenhuispsychiatrie, referaten en wetgeving.

Het TVP heeft als een van de weinige tijdschriften aparte boeknummers. Men is er tevreden over. De vraag of men de voorkeur geeft aan een maandelijks boekenrubriek – zoals andere tijdschriften veelal hebben – in plaats van de huidige boeknummers, is niet expliciet gesteld. Spontaan noemt slechts een kleine groep respondenten dat zij de voorkeur hebben voor een maandelijks boekenrubriek.

De website wordt door 78% minder vaak dan elke maand of nooit bezocht. Dit kan duiden op onvoldoende bekendheid of onvoldoende interesse. De uitnodiging om de enquête op de website in te vullen heeft op zich de bekendheid verhoogd, omdat velen daardoor de website voor het eerst bezochten.

Beperkingen van dit onderzoek De respons was 5,7%. Hoewel dit percentage vergelijkbaar is met, en in diverse gevallen zelfs hoger dan responspercentages van andere tijdschriften op hun enquêtes, is 5,7% een vrij laag getal (Van Egmond & Hellinga 1994; Lagerwij 1993).

Een lage respons kan wijzen op een verhoogde kans dat er sprake is van een selectiebias. In dit geval kan dat onder meer oververtegenwoordiging van abonnees met een positieve mening over het tijdschrift zijn. De lezers die hebben gereageerd zullen wellicht meestal betrokken lezers zijn. Voor de generaliseerbaarheid van de resultaten pleit evenwel dat de diverse lezersgroepen onder de abonnees (NVVP-leden, VVZ-leden, studenten, overig) representatief vertegenwoordigd zijn onder de respondenten. Het percentage respondenten die zelf een manuscript hebben aangeboden aan het TVP (36%), is mogelijk hoog. Daartegenover staat dat in de afgelopen 20 jaar 1541 auteurs hebben meegeschreven aan artikelen voor het TVP (aantal gebaseerd op het auteursregister vanaf 1986 van de website van het TVP). Dat zou 37,4% van alle abonnees zijn indien elke auteur ook abonnee was, wat niet is na te gaan. Er was daarnaast nauwelijks verschil in waardering tussen wel- en niet-schrijvende respondenten, wat een bias in de richting van 'auteurs oordelen gunstiger over een tijdschrift dan niet auteurs' minder waarschijnlijk maakt.

In de waardering voor themanummers kan meegespeeld hebben dat er vlak voor de enquête een themanummer 'Meetinstrumenten' was uitgekomen en de bijbehorende schalen op de website waren gezet.

Bij de websitevragen bleek dat de redactie het websitegebruik had overschat en de optie 'nooit bezocht' niet had aangeboden.

Eerder lezersonderzoek In 1993 heeft het TVP haar eerste lezersonderzoek gehouden (Van Egmond & Hellinga 1994). Het globale oordeel van de lezers was toen ook positief, ook voor de boeknummers. Uit dit onderzoek zijn ook enkele initiatieven voortgekomen, zoals de themanum-

mers, de 'Publicatieprijs artsen in opleiding' en de rubriek 'State-of-the-art-artikel'.

De behoefte aan meer praktijkgerichte inhoud die bestaat bij de lezers van het TVP, bestond ook bij de lezers van het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (Lagerwij 1993; Redactie Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 1993).

PLANNEN NAAR AANLEIDING VAN DE ENQUÊTE

De redactie put energie uit de gunstige uitslag van de enquête en zal de resultaten en suggesties ook gebruiken voor nieuwe initiatieven. Er blijkt meer behoefte aan (evidence-based) wetenschappelijke bijdragen en resultaten uit elders gepubliceerd onderzoek. Ook wil men graag meer praktijkgerichte bijdragen. De redactie zal daarom de in 2003 gestarte rubriek 'Referaten' handhaven en tevens EBM-bijdragen stimuleren. Met de nieuw te starten rubriek 'Farmacotherapie' wordt een eerste aanzet gegeven voor meer praktijkgerichte bijdragen.

Themanummers worden erg gewaardeerd en de vele suggesties van de lezers zullen de redactie helpen bij hun keuzes. Sinds de enquête is het themanummer 'Transculturele Psychiatrie' verschenen en over enige tijd kan een themanummer 'Psychiatrie en Filosofie' verwacht worden.

De enquête ondersteunt de huidige praktijk van aparte boeknummers.

De laatste paar jaar is de eindredactie versterkt met methodologische en taalkundige kennis. De lezers zijn tevreden over de stijl en de leesbaarheid en dat is een stimulans om het hoge niveau te handhaven. Het glimmende papier, de letterlijke leesbaarheid en de 'saaiheid' zullen aandacht krijgen bij een mogelijke verandering van vormgeving.

De website is nog onvoldoende bekend. Degenen die hem wel gebruiken, zijn er wel tevreden over. De website zal meer onder de aandacht gebracht worden en het internetadres staat sinds januari prominenter op de voorpagina van het tijdschrift. Ook onderzoekt de redactie welke ge-

bruiksmogelijkheden het internet het TvP nog meer kan bieden.

CONCLUSIE

Er blijkt een goede overeenstemming te zijn tussen de doelstellingen van de redactie en die van de lezers. De waardering voor het TvP is ruim voldoende tot goed, en nog hoger voor de themanummers. Het TvP lijkt te voorzien in de behoefte aan wetenschappelijke bij- en nascholing. Bijdragen over EBM en over de praktijk, evenals bijdragen over resultaten uit elders gepubliceerd onderzoek zullen gestimuleerd worden.

De redactie hoopt nog vele jaren een hoogwaardig wetenschappelijk tijdschrift te kunnen uitgeven dat aansluit bij uw wensen en behoeften.

 De redactie dankt alle lezers die hebben meegedaan aan de enquête.

LITERATUUR

- Egmond, J.J. van, & Hellinga, G. (1994). Redactioneel. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 36, 3-5.
- Harten, P.N. van. (2003a). *Tijdschrift voor Psychiatrie: doelstellingen en initiatieven*. (Redactioneel). *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 45, 187-192.
- Harten, P.N. van. (2003b). Visie vanuit de redactie (Redactioneel). *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 45, 1-3.
- Harten, P.N. van. (2004). www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl (Redactioneel). *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 46, 71-72.
- Harten, P.N. van. (2005). Online (Redactioneel). *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 47, 3-5.
- Lagerwijn, E.W. (1993). De lezers van het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 137, 402-404.
- Likert, R. (1932/1970). A technique for the measurement of attitudes. In G.F. Summers (Red.), *Attitude measurement* (pp. 149-158). Chicago: Rand McNally & Company.

Redactie Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. (1993). Onderzoek naar de lezerskring van het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 137, 400-401.

AUTEURS

J.C. BRANDT-DOMINICUS is drs. geneeskunde en in opleiding tot epidemioloog. Zij is werkzaam als medisch redacteur.

P.N. VAN HARTEN is psychiater en A-opleider bij de Symforagroep te Amersfoort en hoofdredacteur van het *Tijdschrift voor Psychiatrie* en hoofdredacteur van www.psychiatrienet.nl.

Correspondentieadres: J.C. Brandt-Dominicus, Medisch Redactie bureau Dominicus, Westeinde 12, 2275 AD Voorburg. E-mail: h.brandt@dominicus-medicus.nl.

Strijdige belangen: de eerste auteur is eindredacteur en de tweede auteur hoofdredacteur van het *Tijdschrift voor Psychiatrie*.

Het artikel werd voor publicatie geaccepteerd op 10-4-2006.

SUMMARY

Survey among readers of the Tijdschrift voor Psychiatrie – J.C. Brandt-Dominicus, P.N. van Harten –

BACKGROUND The editorial board has defined the objectives of this journal as follows: to provide its readers with refreshing information, to report the results of scientific research and to build bridges between research and everyday practice.

AIM To find out what readers want and whether they support the board's objectives, and to use this information in planning the contents of future issues of the journal.

METHOD All readers were invited to complete a questionnaire either on paper or via the website.

RESULTS Questionnaires were completed by 255 readers (response rate 5.7%). The average rating on a 5-point Likert scale was 3.8. Thematic issues and issues devoted to book reviews were given a high rating. There seems to be a demand for evidence-based medicine, the inclusion of scientific results reported in other journals and practice-based articles. No significant differences were found between the views expressed by readers who had previously submitted an article for publication and those who had not, nor between Flemish readers and Dutch readers. The website was not visited very often.

CONCLUSION The Tijdschrift voor Psychiatrie is greatly appreciated by its readers. They are largely in agreement with the objectives formulated by the editorial board. Thematic issues are highly rated and many subjects are mentioned by the readers for future issues. The low response to the survey can affect its representativity. The editorial board will take readers' wishes into consideration when selecting material for future issues of the journal.

[TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 48(2006)6, 445-451]

KEY WORDS questionnaire, readers